

**O FAUSTOVĚ DOMĚ
A O STARÝCH POVĚSTECH
ČESKÝCH...**

...TROCHU JINAK

JIŘÍ LONDON VOTRUBA

Jiří London Votruba

**O Faustově domě a o starých
pověstech českých...**

...trochu jinak

Na vysvětlenou

„Pojďte a poslyšte pověsti dávných časů.....“

Ale kdepak! Tak jednoduše to říci nechci! Řekněme lapidárně: Na začátku to tu bylo **Nějaké**. Po čase už to bylo **Úplně jinak Nějaké**. ... S každou dobou proměny se rodili noví lidé, dospívali, měli děti, stárnuli, umírali a na jejich místa nastupovali ti nově narození. S nimi se měnily názory na to **Nějaké** i na **Úplně jinak Nějaké** a tak dál a dál.

Až se naše zeměkoule dokutálela k tomu **Dnešnímu**. Kde žiji já, ty, tvá žena, tvůj muž, vaše děti. A všichni, kteří jsme do **Dnešního** vstoupili, vidíme to předešlé trochu jinýma očima než naši předchůdci.

V dětství se mi do rukou dostaly klasické Staré pověsti české Aloise Jiráska. Přečetl jsem si je několikrát. Tehdy mne, dítě školou povinné, zaujaly. Až nedávno jsem si je pročítal znovu a cítil z nich, že byly poplatné době, ve které byly napsány. Padesátým létům, ve kterých byl výtisk, který jsem měl v rukách, znovu vydán. Měly povzbuzovat národ.

Řekl jsem si, že bych je mohl převyprávět po svém. Více realisticky. Očima současníka. Samozřejmě s použitím všeho nového, co o těchto událostech reálného zjistím. A tam kde to tak jednoduše nepůjde, za pomoci mé tvůrčí fantazie.

Možná by se dávný klasik nad mým výsledkem obracel v hrobě a žijící puritáni budou zvedat oči v sloup. Nějak to přežiju. A vy, kteří mé, možná trochu svérázné náhledy na tehdejší časy budete číst, se třeba nad nimi i usmějete. Děkuji!

Autor

Prolog

„Oldřichův dub.“
Své srdce tobě otvírám,
moudrý dube prastarý,
byl jsi a jsi vždy k lidem laskavý,
dovol i mně přitisknout se
k tvému kmeni a porozjímat,
o této zemi.

O zemi krásné, zaslíbené.
Jak kdysi pravil praotec Čech.
V té jsi zapustil kořeny
a sleduješ ten světa běh.
Jen promluvit, kdybys mohl,
když stojíš tu jako svědek jediný.
Co nejlépe zná dějiny.

Jsi již staříčkový, vlastně kmet,
je ti úctyhodných několik set let.
Zažil jsi knížete Oldřicha a Boženu.
A tiše jsi jim požehnal,
když on si ji bral za ženu.

Zažil jsi mnohé, co odvál čas.

I novodobé dějiny
nejsou bez škrálopů,
bez viny.

Všechno vidíš, dube starý,
již chatrnýma očima.

Když něco končí,
něco nového se začíná.

Země zaslíbená, jak pravil kdysi
praotec Čech, ano krásná,
beroucí dech.

Musíme ji chránit a bránit,
neb způsob to jediný,
jak neohrozit budoucí naše dějiny.

Objímám tě, dube milý,
v této ne tak lehké chvíli.
Žaluji, ale nezoufám, v lepší svět,
navzdory všemu,
zadoufám.

(Marianne Chloubová)

O Čechovi, aneb jak jsme k památnému Řípu přišli

Kdesi za Tatrami, při řece Visle, tedy dost daleko od nás, prý žili dva bratři. Vojvodové. Nějaký čas spokojeně. Jenomže od jisté doby se to tam začalo hádat, rvát se i zabíjet. Takový cejch na svém svědomí měl mít i jeden z nich. Jménem Čech. Snad i proto se oba rozhodli odtud odejít. Kdo jiný kdekoli by to také neudělal, kdyby mu šlo o život? Připomeňme tradici krevní msty příbuzných zabitého. Vzali s sebou snad celý kmen, dospělé i děti. S dobytkem, koňmi, povozy. A vykročili.

Tehdy dálnice ani státní silnice neexistovaly. Veřejná státní doprava také ještě ne. Takže, kdo neměl k ruce koňský či volský potah, musel jít pěšky. Přes hory, přes doly, skrz husté lesy, překonávat tehdy ještě neregulované řeky což se dalo provést jedině brodem v mělčích místech.

Krom toho tahle skupina se dostávala i do míst obývaných lidmi se zcela jinou kulturou. Ti je určitě na svém území nevíтали a mohlo docházet i k bojům. Za nějaký čas byli naši poutníci z dlouhého trmácení tak unaveni, že jejich vojvoda navrhl zastavit se a odpočinout. Všichni ulehli, kam kdo mohl. A rázem spali jako dudkové.

On sám únavu ještě na chvíli odložil. Byl zvědav na kopec, ke kterému dorazili, a na možnost rozhlédnout se z jeho vrcholu po okolní krajině. Vystoupil tedy namáhavě nahoru. S překvapením zjistil, že se dostali do příjemně vyhlížejícího místa. Všude kolem to kvetlo, pásla se zvěř a i ptáci na stromech si pozpěvovali.

Ale možná to bylo i trochu jinak. Uviděl třeba dole na drobných osamělých políčkách nějaké cizí ženy. Byly, jak se říká, krev a mléko. S pevnými prsy pod lehounkými halenami a s kyprými boky pod sukněmi. Nemohl se na ně vynadívát. Ale nakonec přece jen sestoupil dolů a ulehl. Když se všichni probudili, jednoduše nadhodil: „*Tady bychom měli zůstat!*“

Co říci dál? To víte, že staří mužové byli rádi, že je té namáhavé cesty konec. Mladší možná zprvu brblali. Ale když později spatřili zdejší ženy, rázem souhlasili také. Pravdou ovšem je, že napřed nastalo hodně práce. Vykácet část okolních lesů, vzniklé pozemky rozorát, půdu osít a čekat na první úrodu. A samozřejmě si tu museli postavit i nová stavení. Tehdy srubová. A teprve do nich mohli uvést s nimi putující ženy a děti. Někteří z mladších mužů i zdejší dívky, schopné jim za čas porodit syny a dcery.

Běžel čas. Novým Čechům, snad je tak už můžeme pojmenovat, se na polích, v zahradách, v dílnách i v ložnicích dařilo. A tak se náš národ spokojeně rozrůstal. Myslím, že se dnes lidem žijícím okolo tohoto kopce docela líbí. Mají už svá moderní stavení, ve staveních televize, v rukách mobily a

před staveními aut'áky. Se kterými se lehce dostanou k jiným kopcům, z nichž mohou posoudit, jeli to tam hezčí než u toho jejich kopce. Myslím, že říkají: „*Není!*“

Jen asi nechápou, proč v létě ti odjinud obětují kus své dovolené, aby pěšky zdolali stoupající silničku na vrchol jejich kopce, kterému se začalo říkat Říp. A chvílku tam postáli u malého kostelíčku s věžičkou. ...Vždyť přece: „*Všude dobře, doma nejlépe!*“

Pane Jirásku, to jste asi netušil, jak Čechům z pod hory Říp zavaříte tou svou báchorkou.

O Krokovi a jeho třech dcerách

Když praotec Čech vydechl naposledy a odebral se do nevíم jestli už křesťanského nebe, všichni si poplakali. Ale pak racionálně jeho tělo v plném šatu a zbroji spálili na hranici a popel pak pietně kamsi uložili. Vlády po něm se ujal vojvoda jménem Krok.

Krok měl mít tři dcery. Jejich jména byla Kazi, Teta a Libuše. Nemám s tím moc zkušeností. Dceru mám jen jednu, k tomu ještě dnes žijící dost daleko ode mne. Zato jsem míval tři sestřenice, dcery dvou mých tet a jejich manželů. S nimi jsem se vídával, a tak trochu i poznal jejich povahy.

První, jméno si ponechám v úschově, byla docela přísná. Stále nás ostatní děti, už coby malé děvče, poučovala a kritizovala. Až jsem se jí trochu bál. Dnes ani nevím, kde žije a co dělá. Prostě nekomunikuje. Asi ji pořád, podle její představy, my ostatní zlobíme.

Třetí, nejmladší, druhou přeskočím, bývala jejím opakem. Tichá, stydlivá, uzavřená. Vidíte, a přesto v době, kdy už byla mámou syna Honzika, se starala o to, aby i jiné děti měly v televizi stále dost vysílaných Večerníčků. Škoda, že zemřela dost mladá. Nezasloužila si to.

Druhá, ke které se nyní rád vracím, byla taková obyčejná. Svůj život zasvětila péči o lidi v nemocnici. Stala se zdravotní sestrou. Rozumím si s ní dodnes, kdy už jsme v seniorském věku.

Říkám to celé proto, že člověk na začátku života neví, čím se v dospělosti stane. Spíše má jen sny. Některé se naplní, jiné ne.

Krokova dcera Libuše se zasloužila, že máme v Praze Vyšehrad, první vládní sídlo. A přestože mohla žít v klidu na svém Libušíně, usadila se na vzniklém Vyšehradě a odtud pak moudře vládla.

Dcera Kazi, asi podobně jako má sestřenka, se věnovala léčitelství. Zнала prý všechny důležité bylinky a pomáhala lidem v okolí. Zůstala na otcově Budči. Jen jej přejmenovala na Kazín. Proč by ne? Alespoň tehdejší poslové nebloudili s listinami pro ni od tvrze ke tvrzi a nemuseli se ptát, zda tam zrovna je.

Ještě dlužím říci, co dělala Krokova dcera Teta. Přiznávám, že nevím! Nechala si postavit Tetín. I když je na kopci kousek od Berouna, do kterého jsem jezdíval, nikdy jsem v Tetíně nebyl. Viděl jsem jej jen jednou v televizi, ale nic exkluzivního jsem tam nezahlédl. Jenže ono přece není nutno, aby po každé osobnosti zůstal na místě stát pomník.

Stačí přece vzpomínky těch, kteří se s ním znali a měli ho rádi.

A setkávaly se ty tři? Možná! Věřím, že i přes ty vzdálenosti mezi nimi a fakt, že cesty nebylo tehdy zcela bezpečné, dost pravděpodobně rády spolu poseděly a popovídaly si. Alespoň občas.

Zato dnes těm naši blízkým k „setkání a popovídání si“ často stačí jen esemesky z mobilu. Nějak tomu nerozumím. Třeba jsem příliš starý. Za mého mládí to opravdu bylo jiné. I ty mobily nebyly. A lidé se rádi viděli takzvaně z očí do očí. Opravdu rádi někde spolu poseděli a popovídali si. Jako jsem to coby malý capart vídal o prázdninách v rodné vesnici mé matky u lavice, která stávala vedle bývalé hospody.

O Bivojovi, aneb jak Kazi k manželovi přišla

Stalo se to v době, kdy už Libuše spokojeně žila na Vyšehradě. Tehdy to nebylo jen místo ohrazené vysokými zdmi. V jakési jeho části se prostírala krásná, všim možným prokvetlá zahrada. Plná stromů, keřů a trávníků. Tam tehdy mladá Libuše odpočívala se skupinou svých družek. A právě v den, kdy sem za ní přijela na svém koni její sestra Kazi, se stala událost, o které si pak dlouhý čas všichni vyprávěli.

Bylo možná kolem poledne, když se do příjemného povídání Libuše se sestrou začaly nést z nádvoří hlasy rozčilených mužů. I polnice na poplach zazněla. Za chvíli přišel do zahrady kníže a vyzval dívky, aby se šly podívat na neobvyklou událost. Když tam společně dorazily, uviděly Libuše a Kazi stát u brány v kruhu ozbrojenců cizího vysokého muže. Což o to. Ale k údivu bylo, že ten chlapík za zády držel vzpínajícího se několikaletého divokého kance.

Jmenoval se Bivoj a vyprávěl, jak na Kavčí hoře na něho zaútočil známý divočák, který tam už dost mužů poranil a několik dokonce i zabil. Bivoj ale využil své síly i obratnosti. Zvíře pevně uchopil za uši a držel. A když se unavilo, přehodil si je jako pytel přes záda. A vydal se s ním na Vyšehrad.

Dovyprávěl. A nyní šlo o to, co s živým zvířetem udělat dál. Jediným řešením bylo divočáka zabít. Řekl, aby mu k nohám položili oštěp. A pak s rozmachem zvíře odhodil před sebe. To zprvu dopadlo na zem a chvilku leželo, asi jak se omráčilo. Pak se ale probralo, vstalo a zuřivě se rozeběhlo ke svému trýzniteli. Chtěje ho rozpárat svými kelci. Jenomže to už Bivoj pevně svíral v ruce oštěp. A když zvíře doběhlo na dosah, vrazil mu jeho ostrý hrot do rozevřené tlamy. Překvapeně zakvičelo, z tlamy mu začala stříkat krev, padlo a po pár zaškubnutích nohami pošlo.

Všichni okolo Bivoje jásali. Vždyť jim pomohl zbavit se strachu při cestě přes Kavčí horu.

Ale přihlížející Kazi si všimla i jiných věcí. Jak je Bivoj mladý, nádherně stavěný, vysoký, plný síly. To víte ženy! Nenápadně ho pozvala na svůj Kazín. Prý aby to vítězství nad divokým kancem společně oslavili.

Já ale vím, že asi byly i jiné důvody. Tak jen prozradím, že si ho později vzala za manžela. Láska holt vniká všelijak. Jak je vidět i přes věci naprosto nečekané.

O Libuši a Přemyslovi.

Znám také jednu Libuši. Ale u té, o níž bude nyní řeč, šlo o urozenou ženu s právy vládkyně. Proč ne? Tehdy byl matriarchát, a tak muži ji museli poslouchat. Ovšem mnohdy se značným brucením pod vousy.

Jenomže tohle brucení pod vousy se jednou změnilo v dost netajené zuření, když nějakému staršímu muži se nelíbil její rozsudek. Protože Libuše právo vlastnit cosi přisoudila muži mladšímu. Jistě ještě pohlednému, upravenému, s parádním účesem, atd. Tak to alespoň vnímal jeho protivník. Starší muž, kterému táhlo na seniorský věk. Pokud v něm už přímo nebyl. A tak se začalo šířit ono dodnes známé úsloví: „*Běda mužům, kterým žena vládne*“.

Samozřejmě se o tom Libuše dozvěděla. A hned začala přemýšlet, co s tím udělat. Nakonec se rozhodla, že je třeba předat vládu do rukou nějakého muže, ale v pozadí zůstat ona. Třeba jako jeho tajná poradkyně. Spíše řekněme známým příměrem: Jako krk, který jeho hlavou otáčí. Tak, jak se to v životě často praktikuje dodnes. Muž takzvaně vládne, ale co se doopravdy stane, nenápadně určuje jeho žena.

„Jenomže jakého muže těm nespokojencům předhodit,“ říkala si. Vždyť už jednoho má. Zatím jsou spolu jen na hromádce a to ještě dokonale utajené. Když si chce od svého vládnutí na chvíli odpočinout, vyrazí za ním na svém koníkovi. Ani ne moc daleko, ale zase ne tak blízko, aby ho její okolí znalo.

Divíte se, že když svým dvořanům poradila, kde budoucího vládce hledat a půjčila jim na cestu svého koníka, že ten šel naprosto spolehlivě? Žádná věštecká kouzla v tom asi nebyla. Prostě, Vlasta už dlouhý čas s ním jezdila tajně za Přemyslem na rande.

Jak to probíhalo z klasické pověsti, známe. Přemysl dělal chvíli drahoty, že musí pole doorat a pak se najíst, ale ve skutečnosti si už dávno říkal, že má na víc než stále chodit po poli za pluhem. A když najednou přišli poslové, že má vládnout celé zemi, vzal to všemi deseti. Vždyť i ten pelíšek s roztouženou Libuší se mu tím rázem nabízel každou noc. Není přece v životě jen samé vládnutí!

O Libušiných proroctvích

Vlastně nevím, jak to doopravdy bylo. Ani jsem se těch seancí s čmoudy vyvěrajícími odkudsi z nitra země nikdy neúčastnil. A tak jen odhaduji.

Je pravdou, že jsou ve světě kultury, kde se jedinci křepčením uvedou do takového transu, že pak hovoří snad s bůhví čím kdesi a dozvědí se fakta, která pak v reálu kupodivu vycházejí.

Jenomže důstojnou kněžnu Libuši si v obdobném křepčení představit nedokáží.

To snad jen při tom dýchání čmoudů, které by ji uvedly do stavu, kdy by viděla věci budoucí. Ale také to mohlo být jen jejím dobrým pozorovacím a naslouchacím talentem, schopností umět informace, které zaslechla, si správně vyhodnotit. Nebo dokonce proto, že na ohodnocení různých událostí vyslala své zvědy. Jak to bývalo i v jejich dobách běžné.

Možná ji také neuniklo při pohledu z výšin Vyšehradu, že naproti je docela zajímavý vrch, kde by bylo více místa k vybudování dalšího hlavního sídla. A tak třeba vznikla ona slova: „*Vidím město veliké, jehož sláva se nebes dotýkat bude!*“ A když se její partneři zeptali, kde to město bude,

rázem je poslala na protější břeh Vltavy, kde jakýsi truhlář právě tesal práh domu. A doporučila: „*Jméno budiž mít Praha.*“ Že tam to ideální místo opravdu najdou, už měla zjištěno od svého zvěda. A bylo to!

Překvapení přesností slov své kněžny Libuše, zeptali se další její společníci: „*A co naše panovnice, kde bychom rudy stříbra a zlata měli hledat?*“

I na to byla Libuše připravena. Vždyť už i o nich při jedné poradě padla na Vyšehradě řeč. A proto už měla připravenou radu, aby vyhledali vrch Březový. V něm je stříbrné rudy dost. Stejně jako v hoře „tříhřebetné“ (po dnešním - ve vrších severně od Kutné Hory - Kuklíku, Kaňku a Sukovu). Tam ale se prý třikrát změní vydatnost těžené rudy. Ale bude jí pořád tolik, že po ní zatouží i cizozemci. Před těmi je třeba naopak bohatství české země chránit. Stejně jako zlato nalézající se ve vrchu Jílovém.

To, co bylo zatím řečeno, vyvolávalo kolem Libuše radost. Muži čekali, jak díky těmto pokladům země české zbohatnou a budou si užívat. V té chvíli kněžna se svými družkami sešla pod Vyšehrad do tajného místa v břehu Vltavy, kde se s nimi koupávala a odpočívala. K jejich údivu se tam ale rozplakala. Na jejich dotaz proč pláče prozradila i další svou věštbu.

V ní zazněla slova: *požáry... dědiny, hrady, vše hyne... krvavé boje... bratr zabíjí bratra.* To vše má v budoucnu čekat českou zemi.